

**T.C.
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI
KOOPERATİFÇİLİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2015 YILI
TİFTİK RAPORU**

ŞUBAT 2016

İÇİNDEKİLER

GİRİŞ	0
ÜRETİM DURUMU	0
Dünya Üretimi	0
Türkiye Üretimi.....	2
TİCARETİ	3
Dünya Ticareti.....	3
Türkiye İhracatı	4
Türkiye İthalatı.....	4
Tüketimi	5
FİYATLAR	6
Dünya Fiyatları.....	6
Türkiye Fiyatları ve Tiftikbirlik	6
Birlik Alım Fiyatları.....	7
ÜRÜNE İLİŞKİN POLİTİKALAR	8
SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLER	9
Sorunlar.....	9
1. Yetiştiricilik Sorunları	9
2. Piyasa ve ekonomik sorunlar.....	10
Çözüm Önerileri	11
1. Yetiştiricilik konusunda.....	11
2. Piyasa ve Ekonomik sorunlar konusunda.....	11

GİRİŞ

Batı dillerinde mohair olarak bilinen tiftik, bütün dünyaya ülkemizden yayılan Ankara keçisinin yünüdür. Arapçada seçilmiş, seçkin anlamına gelen muhayyer ve İngilizcedeki hair kelimelerinin birleşmesi ile oluşmuştur.¹ Yüksek kalitesi nedeniyle batı dillerinde elmas iplik ve asil yün olarak da bilinir.

Adından da anlaşılacağı üzere çok kıymetli bir ürün olan tiftik; dayanıklı, hafif, parlak ve sağlıklı olması ve kolay boyanabilmesi sayesinde, yüzyıllardır giysi imalatı ve ev mefruşatı için elyaf olarak kullanılmaktadır.

Tiftikten perdeler, kordonlar, battaniye ve benzerleri ev tekstili ürünleri imal edilmektedir. Ayrıca; serin tutması, az buruşması, hafif ve elastiki olması ve nemden koruyuculuğu nedeniyle her mevsim kullanılabilen giyim tekstili ürünlerinde de tercih edilen bir hammadde durumundadır.

Tiftiğin değerlendirilmesinde elde edildiği keçinin yaşı belirleyici olmaktadır. Genç keçilerden üretilen ince tiftik, giyim eşyası gibi daha özenli alanlarda kullanılırken, yaşlı hayvanlardan elde edilen kalın tiftik daha çok halı ve dış giyim ürünleri imalatında kullanılmaktadır.

ÜRETİM DURUMU

Dünya Üretimi

Ankara keçisi bir step hayvanı olup, nispeten yüksek, 800 metreden daha yukarı rakımlarda, kuru ve az yağışlı ortamda yetiştirilebilmektedir.² Bu nedenle tiftik üretim sahaları ve üretim miktarı oldukça sınırlıdır. Dünya tiftik üretiminin tamamına yakın kısmı, Güney Afrika Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri; bir kısmını ise Türkiye, Arjantin, Avustralya, Yeni Zelanda ve Lesoto tarafından sağlamaktadır.

G. Afrika'da tiftik yetiştiriciliği 1800'lerin ortasında ülkemizden giden az sayıda keçi ile başlamış, kısa bir süre içerisinde ülke kırsalının tipik bir ögesi haline gelmiştir. Zamanla ırk özellikleri ve tiftik kalitesi olarak ülkemizin önüne geçilmiş ve dünya piyasalarına egemen olunmuştur.³ Ülkeler itibarıyla 2000-2013 yılları arası dünya tiftik üretimi Tablo 1'de gösterilmiştir.

Tablo 1 Dünya Tiftik Üretimi, (2000-2013) (bin ton)

	G. Afrika	Türkiye	ABD	Arjantin	Avustralya	Yeni Zelanda	Lesoto	Diğer	Toplam
2000	4,3	0,4	1	0,3	0,3	0,2	0,5	0	6,9
2001	4,2	0,3	0,8	0,3	0,3	0,2	0,5	0,3	6,8
2002	4,2	0,3	0,8	0,3	0,2	0,1	0,5	0,3	6,6
2003	4	0,3	0,9	0,3	0,3	0,2	0,5	0,3	6,6
2004	3,7	0,2	0,85	0,3	0,3	0,2	0,5	0,2	6,1
2005	3,6	0,3	0,8	0,3	0,2	0,2	0,6	0,3	6,2
2006	3,4	0,3	0,8	0,4	0,2	0,1	0,75	0,2	6,1
2007	3	0,35	0,55	0,45	0,2	0,1	0,75	0,2	5,6

¹ Oxford Online Dictionary, <http://www.oxforddictionaries.com/definition/english/mohair?q=mohair>, 2 Şubat 2015

² Tiftikbirlik, <http://www.tiftikbirlik.com.tr/sayfa.aspx?ID=5>, 2 Şubat 2016

³ Güney Afrika Cumhuriyeti Tarım, Orman ve Balıkçılık Bakanlığı, A Profile Of the South African Mohair Market Value Chain, 2014

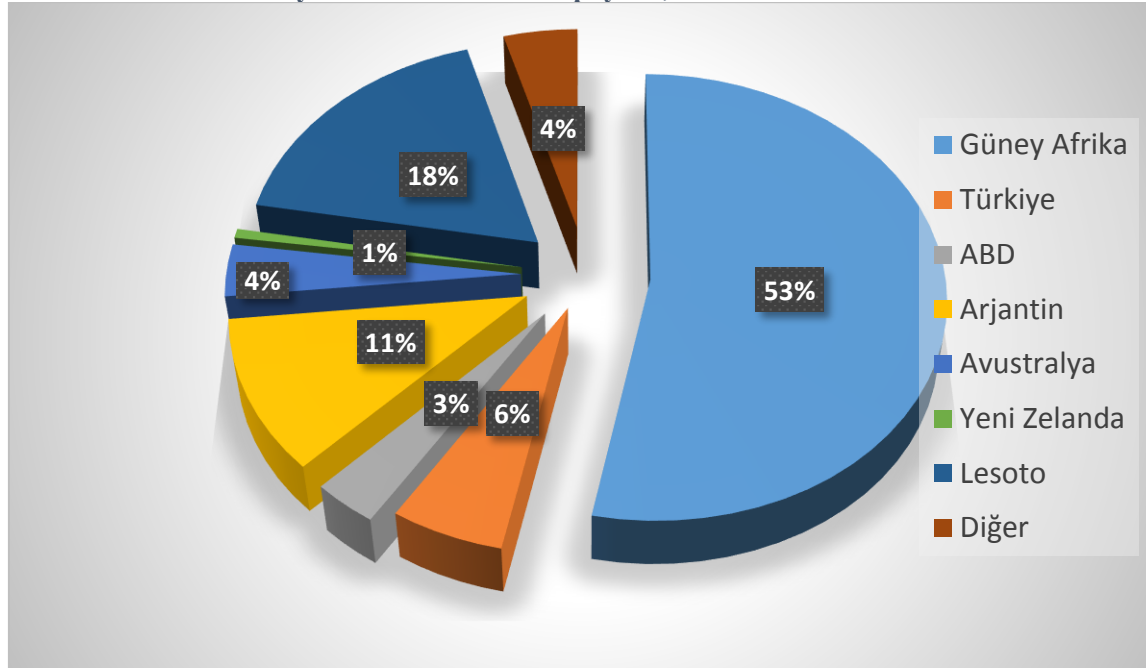
	G. Afrika	Türkiye	ABD	Arjantin	Avustralya	Yeni Zelanda	Lesoto	Diğer	Toplam
2008	2,9	0,35	0,5	0,45	0,2	0,05	0,75	0,1	5,3
2009	2,6	0,3	0,5	0,7	0,2	0,1	0,75	0,2	5,3
2010	2,3	0,17	0,48	0,7	0,18	0,05	0,75	0,2	4,8
2011	2,23	0,15	0,35	0,7	0,15	0,04	0,75	0,2	4,6
2012	2,32	0,19	0,21	0,6	0,16	0,05	0,77	0,3	4,6
2013	2,40	0,26	0,15	0,5	0,17	0,03	0,80	0,2	4,5

Kaynak: Mohair Rewiev

1988 yılında 26 bin tona kadar çıkan dünya tiftik üretimi, bu tarihten itibaren büyük oranda talep yetersizliğine bağlı olarak düşmeye başlamış ve 2013 yılında 4,5 bin tona gerilemiştir. Bu rakam şimdiye kadar bilinen en düşük üretim seviyesini temsil etmektedir.

Güney Afrika'da bulunan ve sadece üreticileri değil, fakat tüm tiftik endüstrisini kapsayan Mohair Trust örgütlenmesi; fiyat düşmelerine karşı bir nevi emniyet supabı görevi görmektedir. Bu kuruluşun, pazarlamadaki modern ve çok etkili gönüllü havuz sistemi/tabana fiyatı uygulamasına rağmen, tiftik üretimi geçmişe göre düşük seviyelerde kalmaktadır. Üretimdeki düşüş genel karakterde olup bütün üretici ülkeleri kapsamaktadır. Fakat G. Afrika Cumhuriyeti, Mohair Trust örgütlenmesi sayesinde genel düşüşten göreceli olarak daha az etkilenmektedir.

Grafik 1 Ülkelerin dünya tiftik üretimindeki payları, 2013

Kaynak: Mohair Review

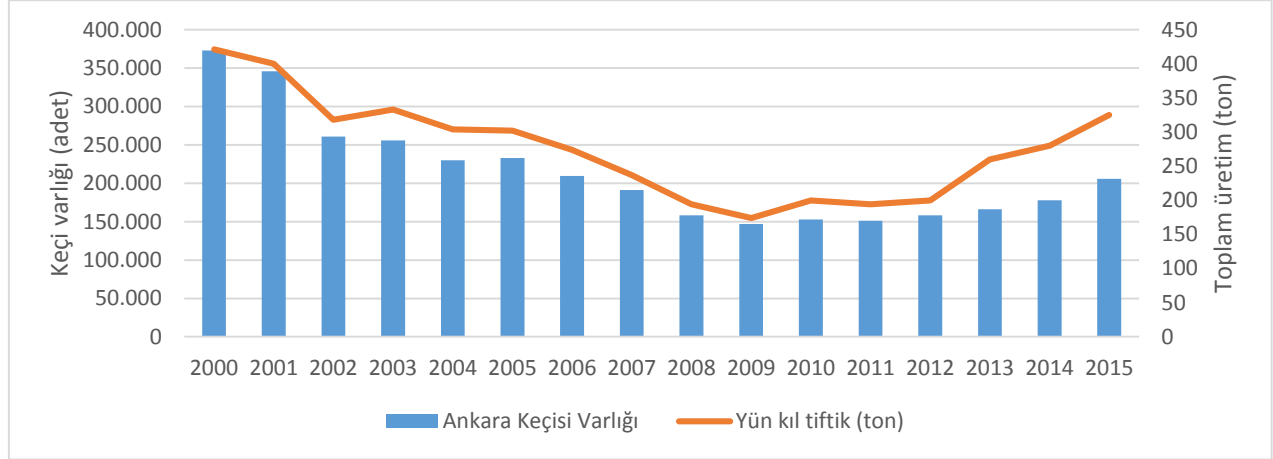
Ülkelerin dünya üretiminden aldıkları paylar Grafik 1'de incelenmiştir. Mohair South Africa verilerine göre, dünya üretiminin % 53'ü Güney Afrika Cumhuriyeti tarafından gerçekleştirilmekte, toplam üretimden Lesoto % 18, Arjantin % 11 Avustralya ise % 4 pay almaktadır. Ülkemizin dünya üretimindeki payı ise % 6'dır.⁴

⁴ Mohair Review, 2014

Türkiye Üretimi

Dünyada üretimin en fazla gerçekleştiği yıl olan 1988 yılında 3 bin ton olan Türkiye yıllık tiftik üretim miktarı 2000 yılında 421 tona kadar gerilemiştir, ancak Prim ve Doğrudan Destek Ödemeleri (DDÖ) uygulamaları ile Türkiye’de Ankara Keçisi üretimin durmasının önüne geçilmiştir. Grafik 2’de yıl bazında Türkiye Ankara keçisi varlığı ve tiftik üretimi gösterilmiştir. Prim ve Doğrudan Destek Ödemeleri uygulamasına rağmen, üretimdeki azalma 2000 yılından sonra da devam etmiştir. 2015 yılına gelindiğinde, üretim 325 tona toplam tiftik keçisi sayısı ise 205 bine gerilemiştir. 1988 yılına gelinceye kadar dünyada ham tiftik, tiftik ipliği ve kumaşı üretim ve dış satımı bakımından rakipsiz bir halde bulunan ülkemiz, yukarıda da belirtildiği üzere günümüzde önemli bir üretici ülke olma vasfını yitirmiştir.

Grafik 2 Yıl Bazında tiftik keçisi varlığı ve tiftik üretimi (2000-2015)

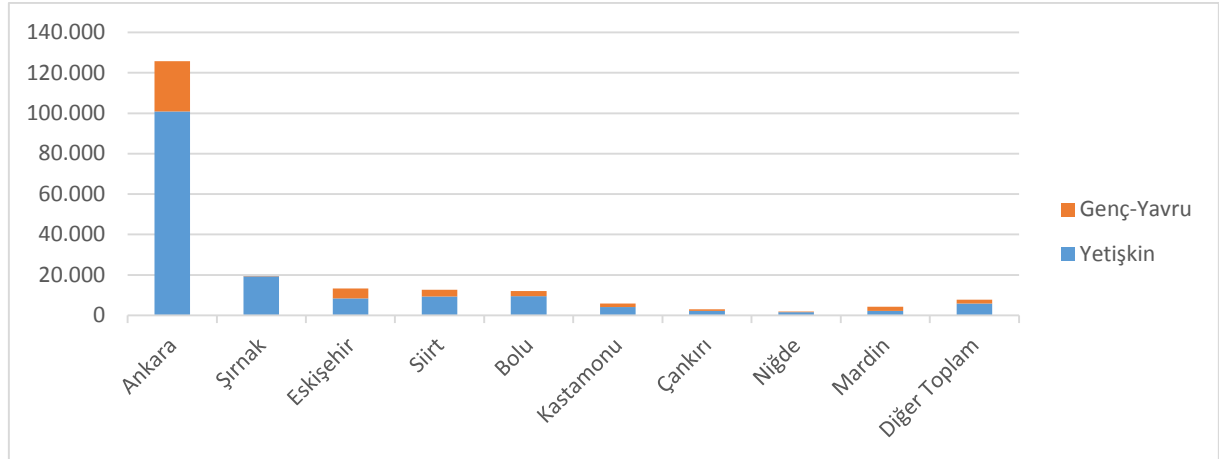
Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri Veri Tabanı

Türkiye’de Ankara keçisi yetiştiriciliği Orta Anadolu platosunda özellikle de Ankara ili ve yakın çevresinde yoğunlaşmaktadır. Grafik 2’de 2013 yılı iller itibariyle tiftik keçisi varlığı gösterilmektedir. 2013 verilerine göre, yaklaşık 205 bin baş olarak hesaplanan Türkiye Ankara keçisi varlığının 89.385 baş ile yaklaşık % 61’i Ankara ilinde bulunmaktadır. Orta Anadolu ve civarı bölgeler toplam keçi varlığımızın yaklaşık % 80’ini oluşturmaktadır⁵. Yetersiz yağış, geniş fakat yetersiz meralar nedeniyle kuru tarım ve özellikle de tahıl ziraatı yapılabilen bu bölgede küçükbaş hayvan yetiştiriciliği tercih edilmektedir. Arazinin, düz veya az engebeli bölümleri koyun yetiştiriciliği için uygun iken engebeli ve koyun yetiştiriciliği için yararlanılamayan kısımlarında ise Ankara keçisi yetiştiriciliği ön plana çıkmaktadır. Ankara keçisi yetiştiriciliği Orta Anadolu’nun, ekilebilir arazisi çok sınırlı ve gelir seviyesi en düşük halk kesimince yürütülmektedir.

Güney Doğu Anadolu Bölgesinde Mardin, Siirt ve Şırnak illerinde mevcut renkli, alaca ve siyah tiftikleri olan önemli bir Ankara keçisi varlığı bulunmaktadır. Ancak bu bölge üretimi dahili tekstil endüstrisinde hemen hiç talep edilmemektedir. Grafikten de anlaşılacağı üzere Siirt ve gösterilmeyen diğer üretici illerde genç-yavru keçi sayısının yetişkin keçi sayısına oranı yüksekken Ankara, Karaman gibi eski üretici illerde düşük olması üretimin bu illerde düşeceğini göstermektedir.

⁵ TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri Veri Tabanı

Grafik 3 İl Bazında Tiftik keçisi varlığı, 2015

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri Veri Tabanı

Ülkemizde tiftik üreticiliği babadan kalan bir miras olarak devam etmekte olup, günümüzde karlılık gibi özendirici bir nedeni olmadığından, sonradan bu işe başlayanlar hemen hemen hiç yok gibidir. Ankara keçisi yetiştiriciliği bugünkü şartlarda büyük ölçüde ekonomik bir faaliyet olmaktan çıkmıştır. Ancak ücret karşılığı olan her türlü işçiliğin aile fertlerince yapılması ve bir kısım üreticilerin de yaşadıkları, özellikle dağlık bölgelerde, başka üretim şanslarının bulunmaması her şeye rağmen tiftik üretiminin bugün hala var olmasını sağlamaktadır.

TİCARETİ

Dünya Ticareti

Dünya ihracatı halen büyük oranda Güney Afrika Cumhuriyetinin tek elindedir. Güney Afrika'nın piyasaya arz ettiği tiftiklerde kemp (ölü kıl) bulunmaması ve yılın her zamanı kırkım yapılma olanağından dolayı dünya piyasalarındaki tiftik talebi bu ülkeye yönelmiştir. Bu ülke 2012 yılında 3.215, 2013 yılında ise 3.655 ton civarında ihracat yapmıştır.⁶ Ayrıca, G. Afrika diğer üretici ülkelerden ham tiftik alıp işleyerek tekstil hammaddesi olarak ihraç etmektedir.⁷ Diğer ülkelerin ihracatı ise bölgesel olup düşük miktarlarda gerçekleşmektedir.

2013 yılında G. Afrika tiftik ihracatının \$ 72 milyon tiftik ihracatı gerçekleşmiş olup bunun % 33'ü İtalya'ya % 35'i Çin'e ve % 15'i İngiltere'ye yapılmıştır.⁸ G. Afrika'nın tiftik ihracatı işlenmemiş ya da çok az işlenmiş biçimde ürünlerden oluşmaktadır. Ürünlerin katma değer yaratan süreçleri genellikle ithalatçı olan Avrupa ülkelerinde yapılmaktadır.

Tiftikte fiyat ve talep konusunda randıman önemli bir unsurdur. Türk tiftiğinin randımanı 70, Teksas (ABD) tiftiğinin 75-78 ve G. Afrika tiftiğinin 84-85'dir. Bu durum da G. Afrika tiftiğine talebin yüksek olmasına yol açmaktadır.

⁶ Mohair Review, 2014

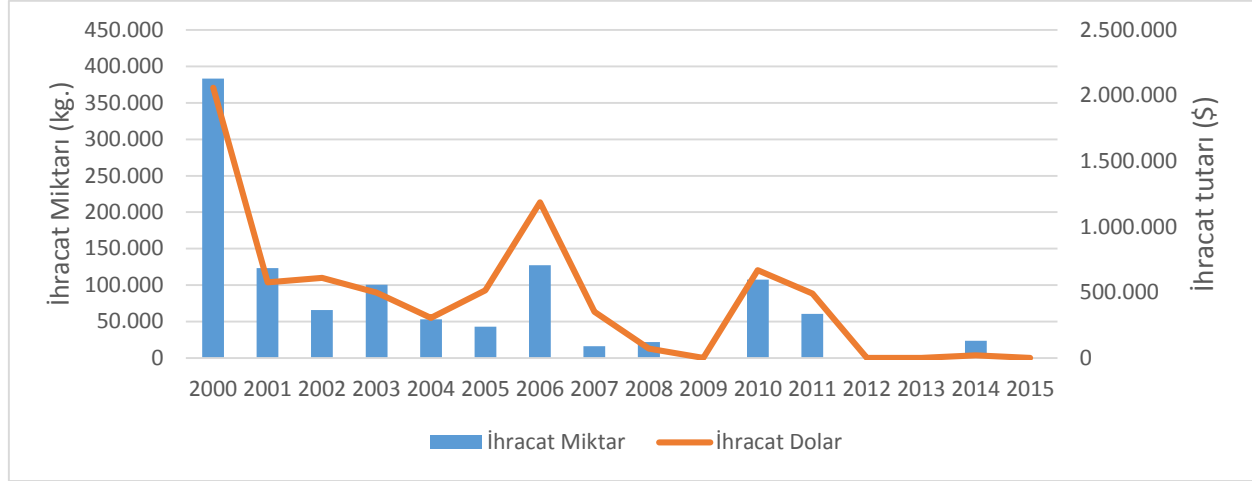
⁷ Business Day Newspaper, <http://www.bdlive.co.za/business/agriculture/2013/11/01/mohair-industry-aims-to-raise-output>: 20.02.2014

⁸ Güney Afrika Cumhuriyeti Tarım, Orman ve Balıkçılık Bakanlığı, A Profile Of the South African Mohair Market Value Chain, 2014

Türkiye İhracatı

2000-2014 yılları arasında Türkiye toplam tiftik ihracatı verilerinin gösterildiği Grafik 4 incelendiğinde ihracatın bu yıllar arasında düştüğü görülmektedir. Öyle ki, 2012 ve 2013 yıllarında ihracat gerçekleştirilmemiş 2014 yılında ise çok düşük bir düzeyde kalmıştır. 2015 yılında da benzer bir biçimde ihracat gerçekleşmemiştir.

Grafik 4 Yıl bazında tiftik ihracat miktar ve değerleri (kg.), (\$)

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri

2007-2015 yılları arasında ülkeler bazında ihracat rakamları Tablo 2'de gösterilmiştir. Tablo incelendiğinde, son beş yılda yapılan toplam ihracat tutarının yaklaşık % 46'sı İngiltere'ye yapılmış olup onu % 39'la Almanya takip etmektedir.

Tablo 2 Ülkeler bazında ihracat, (kg.)(\$ (2007-2015 birikimli)

	Toplam miktar	Toplam tutar	Toplam miktar içindeki pay %	Toplam tutar içindeki pay %
İngiltere	123.013,00	746.930,00	53,62	46,46
Almanya	49.916,00	622.802,00	21,76	38,74
Çin	44.941,00	81.858,00	19,59	5,09
Fas	7.894,00	92.760,00	3,44	5,77
İtalya	3.051,00	55.903,00	1,33	3,48
İspanya	356,00	5.351,00	0,16	0,33
Bulgaristan	225,00	2.083,00	0,10	0,13
Toplam	229.396,00	1.607.687,00	100,00	100,00

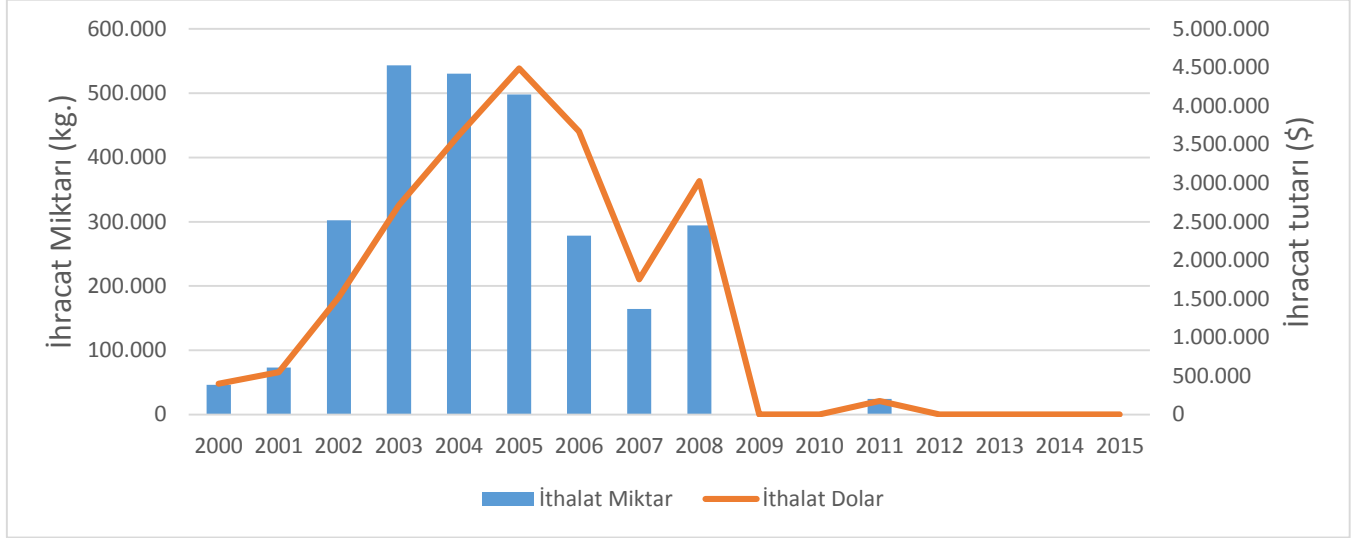
Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri Veri Tabanı

1990'lardan sonra sürekli azalan üretimimiz, tek kırkım dönemi ve diğer büyük üretici ülkeler ile mukayese edilebilir bir tiftik standardımızın bulunmayışı (Dünyada, tiftik üreten ülkeler içinde yılda uzun elyafli tek kırkım yapan ülke sadece Türkiye'dir.), özellikle yeni pazarlar için ihracatımızın başlangıç ve geliştirilmesi safhalarında kısıtlayıcı bir rol oynamaktadır.

Türkiye İthalatı

2000-2015 yılları arasında Türkiye ihracatının gösterildiği Grafik 5 incelendiğinde, ithalatın 2000-2003 yılları arasında artış gösterdiği ve \$ 4,5 milyon seviyesine ulaştığı bu yıldan sonra da düştüğü görülmektedir. 2012,yılından itibaren ithalat gerçekleşmemiştir.

Grafik 5 Yıl bazında tiftik ithalat miktar ve değerleri (kg.), (\$),(2000-2015)

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri Veri Tabanı

(*)Dâhilde İşleme Rejimi çerçevesinde yapılan ithalat rakamlarına dâhildir

(**)2015 yılı verileri geçicidir.

2009-2015 yılları arasındaki 6 yıllık birikimli ithalat verileri incelendiğinde, bu yıllarda en büyük ithalatın İngiltere'den yapıldığı görülmektedir. İngiltere'yi ise % 44'le Almanya takip etmektedir. Bu yıllar arasında Güney Afrika'dan da ithalat yapılmış olup, oranı sadece % 1'dir.

Tablo 3 Ülkeler bazında ithalat, (kg.) (\$) (2009-2015 birikimli)*

	Toplam miktar	Toplam tutar	Toplam miktar içindeki pay %	Toplam tutar içindeki pay %
İngiltere	24.120,00	175.773,00	56	55
Almanya	18.651,00	141.678,00	43	44
G. Afrika	97,00	3.401,00	0,2	1,0
Toplam	42.868,00	320.852,00	100	100

Kaynak: TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri Veri Tabanı

(*)Dâhilde İşleme Rejimi çerçevesinde yapılan ithalat rakamlarına dâhildir

(**)2015 yılı verileri geçicidir

Tüketimi

Tiftikten perdelikler, kordonlar, battaniye ve benzerleri ev tekstili ürünleri imal edilmektedir. Ayrıca; serin tutması, az buruşması, hafif ve elastiki olması ve nemden koruyuculuğu nedeniyle her mevsim kullanılabilen giyim tekstili ürünlerinin üretiminde de tercih edilen bir hammadde durumundadır. Kalın yünler daha çok halı, kilim gibi ev tekstili ürünleri ile ceket gibi ağır giyim eşyalarının imalatında kullanılmaktadır. Ayrıca, battaniye üretimi de tercih edilen alanlardandır.

Tiftik genellikle diğer yünlerle karıştırılmak suretiyle kullanılmaktadır. İtalya ve Japonya'da tekstil firmaları bazı yün ürünlerine % 20'ye kadar oranda tiftik karıştırarak giysilerin parlaklığı ve dayanıklılığını arttırmakta kullanmaktadır⁹.

⁹ International Year of Natural Fibres, <http://www.naturalfibres2009.org/en/fibres/mohair.html>, 20.02.2014

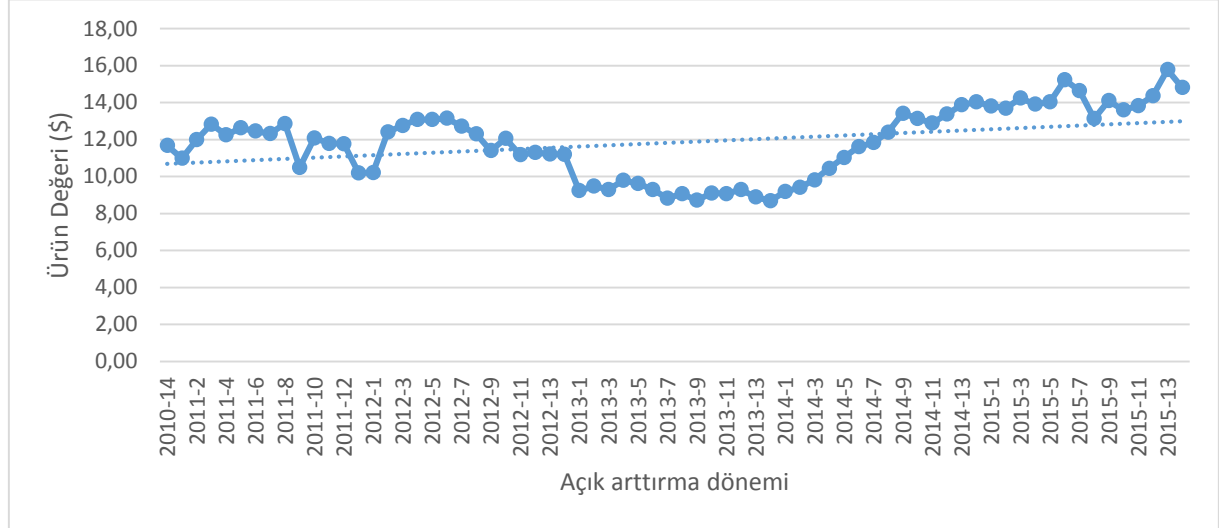
Dünya tiftik üretiminin büyük bir bölümü, başta İngiltere olmak üzere Fransa, İtalya, İspanya'da işlenmekte işlenen tiftiğin gene büyük bir bölümü topsu, tiftik ipliği veya kumaş olarak başka ülkelere satılmaktadır. Dünya genelinde tiftiğin yaklaşık % 75'i el örgü ve makine örgü ipliği, % 20'si bayan aksesuarı ve erkek kumaşı, % 5'i de döşemelik kumaş ve sair tüketiminde kullanılmaktadır.

FİYATLAR

Dünya Fiyatları

Dünya tiftik fiyatları Güney Afrika Cumhuriyeti'nin izlediği politikalar çerçevesinde belirlenmektedir. Grafik 6'da G. Afrika'da 2010-2015 yılları arasında yapılan açık arttırmalarda yetişkin keçi tiftiği için ortalama fiyat sonuçları gösterilmiştir. 2010 yılsonunda \$ 11,67 olan fiyat 2012 yılı ortalarında \$ 13,15'e kadar yükselmiş, bu tarihten sonra ise düşerek 2013 yılı sonunda \$ 8,68'den işlem görmüştür. 2014 yılında fiyatlar yükselme eğilimine girmiş olup yılı \$ 14,00 seviyesinde tamamlanmıştır. 2015 yılında da artış devam ederek yılsonu fiyatı \$ 14,81 seviyesine ulaşmıştır. Genel olarak bakıldığında fiyatlarda bir artış trendi olduğundan bahsedilebilmektedir.

Grafik 6 Tiftik Açık Arttırma Fiyatları (\$) (2010-2015)

Kaynak: South Africa Cape Wool&Mohair Sale Reports¹⁰

Fiyat konusunda randıman önemli yere sahiptir. Türk tiftiğinin randımanı 70, Teksas (ABD) tiftiğinin 75-78 ve G. Afrika tiftiğinin 84-85'dir. Bu durum da G. Afrika tiftiğinin fiyatının diğerlerinden yüksek olmasına neden olmaktadır.

Türkiye Fiyatları ve Tiftikbirlik

Tiftik ürününde faaliyet gösteren S.S. Tiftik ve Yapağı Tarım Satış Kooperatifleri Birliği (Tiftikbirlik), Ankara, Aksaray, Kırıkkale, Eskişehir, Karaman, Bolu ve Çankırı illerindeki 12 bağlı kooperatifi ile ülkemizdeki tüm tiftik üreticilerine hizmet etmektedir. Birliğin merkezi Ankara olup bağlı kooperatiflerin toplam 2.965 kayıtlı ortağı bulunmaktadır.

Türkiye'de üretilen tiftiğin tamamına yakını satın almakta ve bu ürünleri tekstil sektöründe faaliyet gösteren firmalara ham ürün olarak açık arttırma yöntemiyle satmaktadır. Birlik, piyasadaki fiyatın oluşmasında en büyük oyuncudur. Bu nedenle Türkiye'deki fiyatların incelenmesinde tiftik birliğin üreticiye ödediği rakamlar esas alınmıştır.

¹⁰ http://www.mohair.co.za/page/auction_results: 06.02.2015

Birlik Alım Fiyatları

Son 10 yılda tiftiğin kooperatiflere satışında üreticilere uygulanan başlangıç avans alım fiyatları cinsler itibariyle Tablo 4'te gösterilmiştir. 2006 yılından 2015 yılına kadar geçen sürede alım fiyatları 2 kat artmıştır.

Tablo 4 Yıllar itibariyle Tiftikbirlik başlangıç avans alım fiyatları (kg/TL) (2006-2015)

Tiftik Cinsi	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Oğlak Tiftiği	5,00	8,00	6,00	6,50	6,50	7,00	9,00	9,00	9,00	10,00
Anamal Tiftik	4,00	5,00	5,00	5,00	5,00	5,50	7,00	7,00	7,00	8,00
Tali Tiftik	1,00	1,00	1,50	1,50	1,50	2,00	2,00	2,00	2,00	2,00

Kaynak: Tiftikbirlik

Tablo 5 Tiftikbirliğin yıl bazında anamal tiftik alım fiyat, miktar ve değerleri (2001-2015)

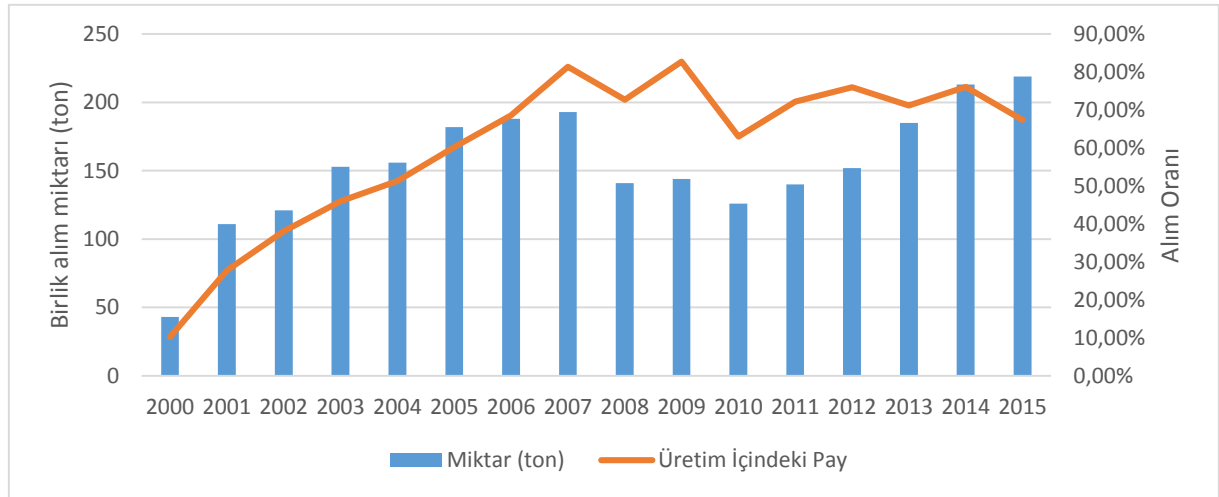
Yıllar	Ortalama Alım Fiyatı (TL/kg)	Devlet Desteği Ödemesi Tutarı (TL/kg)	Miktar (ton)	Toplam Ürün Bedeli
2001	0,70	0,9	111	72.497
2002	1,10	5	121	117.633
2003	1,84	6	153	271.571
2004	3,00	6,6	156	444.834
2005	3,20	7,3	182	563.361
2006	4,00	8	188	936.604
2007	5,00	8	193	958.212
2008	5,00	8,9	141	695.952
2009	5,00	10,7	144	677.202
2010	5,00	13,8	126	525.222
2011	5,34	14,6	140	747.119
2012	7,02	17	152	1.067.076
2013	6,87	17	185	1.270.334
2014	7,09	20	213	1.509.320
2015	7,88	22	218	1.725.386

Kaynak: Tiftikbirlik

Tiftikbirlik geçen yıllarda olduğu gibi 2015 yılı alım döneminde de, doğrudan destek ödemelerinden daha çok üreticinin yararlanabilmesini sağlamak amacıyla, kooperatiflerinin kurulu bulunmadığı yerlerde geçici alım yerleri açmış ve alımlar bu bölgelere kadar yayılmıştır.

Tiftikbirliğin alımları ve alımların toplam ürün içerisindeki payı yıllar itibariyle artış göstermektedir. Birlik 2015 yılında ortaklarından toplam 219 tonluk alım yapmış olup, bu alımın toplam rekolte içindeki payı resmi istatistiklere göre hesaplandığında yaklaşık % 70 olarak görülmektedir. Buna rağmen destekleme ödemelerinin üreticiler için oldukça cazip olduğu ve sadece Birliğe teslim edilen ürüne destek ödemesi yapıldığı hesaba katıldığında bu oranın çok daha yüksek olduğu değerlendirilmektedir.

Grafik 7 Tiftikbirlik alım miktarları ve toplam üretim içindeki payı (2002-2015)

Kaynak: Tiftikbirlik, TÜİK

Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığınca çıkarılan doğrudan destek ödemeleri uygulama tebliğlerine göre ürünlerini Tiftikbirliğe teslim eden üreticilere ödenen son beş yıllık birim ürüne verilen destekleme bedelleri Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 6 Tiftik alımlarında doğrudan destek ödemeleri (TL/kg.) (2007-2015)

Tiftik Cinsi	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Oğlak Tiftiği	9,00	10,00	12,00	15,00	15,00	17,00	20,00	20,00	22,00
Anamal Tiftik	8,00	9,00	11,00	14,00	14,00	17,00	20,00	20,00	22,00
Tali Tiftik	6,00	7,00	8,00	10,00	10,00	17,00	20,00	20,00	22,00

Kaynak: Tiftikbirlik

2015 yılında Birlik ortaklarından muhtelif cins ve kalitede 218,90 ton tiftik alınmış, bu alımlar nedeniyle üreticilerin eline, 1,725 milyon TL ürün bedeli ve 4,815 milyon TL doğrudan destek primi olmak üzere 6,541milyon TL geçmiştir.

ÜRÜNE İLİŞKİN POLİTİKALAR

Ankara keçisi yetiştiriciliğinin teşvik edilmesi ve tiftik üretiminin artırılması amacıyla, Tarım Reformu Uygulama Projesi (ARİP) çerçevesinde ve Hazine imkânları ölçüsünde 2000 yılında tiftik üreticilerine doğrudan destek ödemeleri (DDÖ) çıkarılmış ve uygulama 2000 yılından 2005 yılına kadar kesintisiz devam etmiştir. 2006 ve 2015 yıllarında ise, desteklemeler “Hayvancılığın Desteklenmesi Hakkında Bakanlar Kurulu Karar”ı çerçevesinde, Birlik aracılığı ile yürütülmüştür. Bu kapsamda, 2014 yılında 20,00 TL/kg, 2015 yılında ise 22,00 TL/kg destekleme ödemesi yapılmıştır.

Ayrıca, Tiftikbirlik ortaklarından damızlık koyun-keçi yetiştiricileri birliklerine üye olan ve hayvanları Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının kayıt sistemlerine kayıtlı üreticilere, anaç hayvan başına 22 TL destekleme ödemesi yapılmaktadır.

Başta G. Afrika olmak üzere, üretici ülkelerin tiftik üretimindeki azalmayı önlemek için yaratıcı planlamalar arayışı içine girdikleri gözlenmektedir.

Tiftik üretim miktarlarımızın konjonktürel olarak dalgalanmalarına yakından bakıldığında ve tiftikçiliğimizin bu gün geldiği aşama değerlendirildiğinde, Ankara keçisi yetiştiriciliğinin her koşulda desteğe muhtaç olduğu anlaşılmaktadır.

Ham tiftiğin çok önemli bir miktarının örgü ham maddesi olarak kullanılması, tiftik talebinin modaya ve alıcı ülkelerin dönemsel olarak refah seviyelerine bağlı olarak değişmektedir.

Tiftik lüks doğal elyaflar sınıfına dahil olup, üretimi gerek tekstil gerekse konfeksiyon aşamalarında çok pahalı ve zordur. Tiftik bu nedenle refah dönemlerinde vazgeçilmezliğin tepe noktalarına çıkabilmekte aksi dönemlerde hızla aşağı düşebilmektedir. Bu dönemlerin başlangıcını ve süreleri önceden kestirmek mümkün değildir. Bu nedenle talebin düşük olduğu zamanlarda üretimin devamlılığını sağlamak adına üreticinin desteklenmesi bir politika olarak öne çıkmaktadır.

2007 yılı tiftik ürünü için ödenecek Doğrudan Destek Priminin geçmiş yılların aksine yılı içinde değil de 2008 Şubat ayı içerisinde ödenmiş olması ve canlı hayvan satışları nedeniyle, tiftik üretiminde 2008 yılında % 18 gibi büyük miktar da düşüş meydana gelmiştir. Yine aynı şekilde 2009 yılı ürünü tiftiğe ödenecek Doğrudan destek priminin de yılı içinde değil de 2010 yılında ödenmesi tiftik üretiminde ciddi kayıplara neden olmuştur.

Tiftik ile ilgili ürünler olan kirli / yıkanmamış – taranmamış tiftik (GTİP No: 51.02.194.09) Karde edilmiş ve taranmış tiftik (GTİP No: 51.05.391.000) ürünlerinin Türkiye ye ithalatında sıfır gümrük vergisi uygulanmaktadır. Aynı ürünlerin ihracatında ise herhangi bir sübvansiyon verilmemektedir. Tiftik ihracatı, standartlara uygunluğu yönünden, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığının iznine tabidir. Diğer taraftan sağlık sertifikası alınması zorunluluğu da mevcuttur.

SEKTÖRÜN SORUNLARI VE ÇÖZÜM ÖNERİLER

Sorunlar

Sektörün sorunlarını, Yetiştiricilik ile Piyasa ve Ekonomik sorunlar olarak iki ana bölümde ele alınmıştır.

1. Yetiştiricilik Sorunları

Üretici ülkelerde 4 kilografa varan fert başına ortalama tiftik verimine karşılık, Ankara keçisi yetiştiriciliğimiz 1.750 – 1.850 kilogram olan fert başına verimini arttıramadığı gibi, tiftik kalitesinin iyileştirilmesi için; Besleme, barınak, ıslah çalışmaları ve saf yetiştirme ile seleksiyon, hayvan sağlığı, keçi-orman ilişkileri ve konusundaki temel sorunlarını da aşabilmiş değildir.

a) Besleme

Ankara Keçileri daha çok iptidai bakım ve beslenme şartları içinde yetiştirilmektedir. Mera ve ek yemleme koşulları son derece yetersizdir. Ankara keçisi yetiştiriciliği meraya dayalı bir üretim faaliyetidir. Bu gün meralar asırlardır ağır şekillerde otlatıldığı için hem zayıftır, hem de bir bölümü son 60 yılda bitkisel üretime açıldığından yetersiz hale gelmiştir. Diğer taraftan özellikle uzun süren kış mevsimlerinde yem kafi gelmediği ve temini de bilhassa parasal nedenlerle mümkün olmadığından sürüler açlık ve hastalıklarla karşı karşıyadır. İyi bir beden yapısı ve yüksek kaliteli tiftik verimi için iyi bir bakım ve beslenme yapmak şarttır.

b) Barınak

Tiftik üretim bölgelerinde bulunan hayvan barınakları gayri sıhhi ve yetersizdir. Ağıllar bölge koşullarına göre kolaylıkla temin edilebilen malzemelerden yapılmaktadır. Çoğunlukla havalandırma, ısklıandırma ve kuru zemin şartları yetersizdir.

c) Damızlık Temini

Damızlık olarak kullanılan Ankara keçilerinin çoğu dejenere olarak üstün vasıflarını kaybetmişlerdir.

d) Seleksiyon (Sürü Kompozisyonu)

Parasal nedenlerle sürü basit Seleksiyonu ters işlemektedir. Kaliteli verim için sürüde genç hayvanları (oğlak ve çepiçleri) tutma yerine bunlar kasaplık talepleri nedeniyle satışı ve kesimi yoluyla süreden çıkarılmakta; tiftiği fazla kilo çeken ancak ileri yaş nedeniyle tiftiği kabalaşan ve bozulan yaşlı hayvanları sürüde tutarak kalitesiz tiftik üretimi yapılmaktadır.

e) Hayvan Sağlığı

Yetiştiricinin bilgisizliği ve ihmali, önemli ölçüde hayvan zayıfatına sebep olurken, hastalık ve parazitler nedeniyle tiftik kalitesinin düşmesine de yol açmaktadır.

f) Keçi-Orman İlişkileri ve Mera Sorunları

Ankara keçisi yetiştiriciliğinin ve tiftik üretimin çok önemli bir sorunu olarak ortaya çıkan Keçi-Orman ilişkisi sorunu, tiftik keçileri ile kıl keçilerinin karıştırılmasından kaynaklanmaktadır. Tiftik keçileri, yayılma alanları, sayıları, mizaç, verim özellikleri ve beden yapısı bakımından kıl keçileri ile benzer yanları yoktur.

Kıl keçilerinin genelde orman bakımından zengin, yumuşak iklimli kıyı şeridinde yakın alanlarda yayıldığı bilinmektedir. Bu alanlarda tiftik keçilerinin hayatını sürdürmesi, en azından tiftik özelliklerini muhafaza edebilmesi mümkün değildir. Ankara keçisi bir step, bozkır hayvanıdır. Bunlar Türkiye'nin belli bir bölgesinde, Orta Anadolu'nun kıraç, kısa otlu meralarında beslenirler. Kıl keçileri, Türkiye'nin her yerine yayılmıştır. Ayrıca, tiftik keçisi, küçük ve narin bir yapıya sahiptir. Kıl keçileri gibi uzun süre dağlık ve taşlık bölgelerde dolaşamazlar. Ayrıca arka bacakları ön bacaklarından daha uzun olduğundan sağrı omuzdan yüksektir. Halbuki kıl keçilerinde durum tersinedir. Bu nedenle kıl keçileri ağaçlara kolayca iki ayak üzerine kalkarak 2 metre kadar tırmanabildikleri halde tiftik keçilerinin bu özelliği yok gibidir. Bu bakımdan orman içi meralarda otlayan tiftik keçileri kıl keçileri gibi ağaçların tomurcuklarına zarar vermez.

2. Piyasa ve Ekonomik Sorunlar

Ülkemiz Ankara Keçisi varlığı ve tiftik üretiminde meydana gelen düşüşte; dünya genelinde tüm üretici ülkelerde 1988 yılından beri yaşanan genel talep yetersizliği başrolü oynamış olmakla birlikte üretimin azalmasında ülkemize özgü aşağıdaki hususlar da etkili olmuştur.

a) Desteklemeler

Devlet Destekleme Alımları da dâhil olmak üzere, 1969 yılından bu yana, yıllardır, ilan edilen ve uygulanan tiftik alım fiyatları üretimi artırıcı seviyede olamamıştır. Özellikle 1994-1999 yılları arasında 6 yıllık uzun bir dönemde tiftik üretimi tamamen desteksiz kalmış ve verilen desteklerde etkinlik ve süreklilik sağlanamamıştır. Günümüzde ise verilen destekler üretim artışını özendirerek düzeyde değildir.

b) Meraların tarım arazisi ve orman alanı olarak sınırlandırılması

Bu sınırlamadan kaynaklanan Ankara keçisi-orman ilişkisindeki çarpıklıklar ve yasaklar nedeniyle üretici maliyetleri artmıştır.

c) Yetiştirici maliyetleri

Son dönemlerde ehil çoban teminindeki güçlükler ve bulunabilen çobanlara da ödenmek zorunda kalınan yüksek ücretler gibi ülkemiz yetiştiriciliğine özgü sorunlar da, diğer üretici ülkelerdeki düşüşlerle kıyaslandığında Türkiye’de yaşanan üretim düşüşünü daha da artırmıştır.

Çözüm Önerileri

1. Yetiştiricilik Konusunda

a) Besleme ve barınak

Mera ve ek yemleme yetersizliği nedeniyle yapılan eksik besleme ile gayri sıhhi ve yetersiz barınaklar konusunda, gerek meraların yem (otlatma) kalitesinin artırılması ve gerekse modern, yeterli ve sağlıklı barınak projelerinin uygulanması için Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı ile Yerel Yönetimlerin imkanlarının kullanılması (Hayvancılığı destekleme, KÖYDES v.b. gibi) yerinde olacaktır.

b) Islah ve saf yetiştirme ile seleksiyon çalışmaları

Bu konularda özellikle Bölge Üniversitelerinin ilgili bölümleri ile Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı, Hayvancılık Araştırma Enstitülerinde yeterli çalışma yapılması hususunda kamuoyu yaratılması ve yetiştiricilerin daha çok teşvik edilmesi gerekmektedir.

c) Hayvan sağlığı çalışmaları

Bu konuda yerel Tarım Teşkilatları ile Veteriner Fakültelerinin imkânlarının seferber edilmelidir.

d) Keçi-orman ilişkisi ve mera

Günümüzde meralar bitkisel tarım için geniş ölçüde sınırlandırılmış; büyük bir bölümü de orman alanı olarak çevrilmiştir. Bir mera hayvanı olan tiftik keçisinin beslenme alanları neredeyse yok olmuştur. Bu nedenle gerek hayvanların iyi beslenmesi, gerekse üretim maliyetlerinin düşürülmesi amacıyla, Orman Yasasının ilgili maddelerinde düzenlemelere gidilerek, tiftik keçilerinin zarar vermeyeceği yüksek ormanların otlatılmaya açılması böylelikle yasaklara rağmen ormanda keçi otlatan yetiştiricinin devletle karşı karşıya kalması önlenmeli ve orman içi ve dışı mera alanlarının rehabilitasyon çalışmalarına öncelik verilmelidir.

2. Piyasa ve Ekonomik Sorunlar Konusunda

a) Tiftik Keçisi yetiştiriciliğinde Desteklemeler

Mevcut prim ödemelerinde etkinlik ve süreklilik sağlanmalıdır.

b) Üretim Girdileri

Özellikle yerel yönetimlerin uygulayacağı projelerle destek verilmelidir.(Kaymakamlıklarca SYDV kaynaklı hayvan alımı ve işsizliği önleme ve istihdamı artırma projeleri gibi)